

Ismeretlen ismerősök

Lócsei Gabriella írása

Megjelent a Magyar Nemzet Hétfégi Magazin 2012 október 13-i számában

(Részlet a megjelent újságcikkből)

Pápán soha nem gyökerezett meg erősen ez a fogalom: feledés. Ebben a városban haláluk napjáig emlegetik az emberek azokat a polgártársakat, akik tevékenységükkel valamiképpen beépültek a város életébe, kivételes magatartásukkal a közösség példaképei vagy legalábbis „hivatkozási alapjai” lettek. Ám a város fénykorát, a XIX. század utolsó és a XX. század első évtizedeit megélik mára már magukkal vitték a tulsó partra emlékeiket. Nem tudták vagy tán nem is merték a nyilvánosság elé tárni őket. Miattuk, de utódaik, a III. évezred pápai és nem pápai polgárainak a szempontjából is örvendetes jelenség tehát, hogy a mai hatvan-hetven évesek időben összegyűjtik és közre is adják a családi örökségként rájuk testált emlékeket. Alighanem a véletlen műve s nem valamiféle titokzatos hatóerőé, hogy ennek az igyekezetnek két megnyilvánulása is Pápa városához köthető. Egy mesterien megrendezett kiállításé, valami t egy könyvecskéé, amely mint a címe is utal rá – A várost meg kell menteni -, a második világháború pápai vésznapjait mutatjabe, úgy tűnik, végre hitelesen.

A kiállításon ismert, alig ismert és ismertelen ismerősökkel találkozhat az ember, a karcsú helyi kiadványban pedig korábban rossz színben feltüntetett bátor férfiakkal is, akik 1945 virágvasárnapján, március 24-éről 25-ére virradóra sok ezer ember életét mentették meg – a műemlék város értékei mellett. Annak a két férfiúnak – *Szóllósy Sándornak*, a város '44 októberében e tisztséggel megbízott polgármesterének, valamint *Makray Ferenc* századosnak -, akik már '45 januárjában megállapodtak, megkímélik Pápát a hosszadalmas ostromállapottól, a fiaik rajzolták meg a portréját. *Szóllósy Szabolcs* és *Makray Ferenc*. Márciusi finálé drámai eseményeit Huszár János helytörténész adta közre, aki –mondhatni gyerekfejjel – a pápai ejtőernyős-zászlóalj katonája volt.

Szóllósy Sándort, akit néhányan súlyosan igaztalan vádakkal is illettek, ifjúkorától a pápai közigazgatási rendszer nélkülözhetetlen fogaskerekének tartották. A világháború végén, amikor már minden józan magyar ember számára a szülőföld védelme és az értelmetlen véráldozat elkerülése az első számú hadparancs, Szóllósy Sándor pontosan felmérte, mire képes az a település, még inkább az a közösség, amelyiktől a német hadvezetés kis időre a szovjet előrenyomulás megállítását várta. A város pacifista polgárainak a nógatására hivatalt vállaló férfiú tehát, aki e vállalásával a nyilasok jelöltjét, Dálnoki Veres Gábort ütötte el a polgármesteri széktől, első lépésként a pápai férfilakosság nyugatra telepítését akadályozta meg. Ezért a városháza kapujára kitézőtt hivatalos közleményre, mely a kiürítést elrendelte, a következő nyomtatott szöveget ragasztatta: „ Ez a rendelkezés Pápa lakosságára nem vonatkozik.” Veszélytelennek a legkevésbé sem mondható városmentő akciójának a második szakaszában megállapodott a már korábban ismert Makray Ferenc ejtőernyős századossal, hogy a szovjet sereg közeledtével kivonja csapatait a lövészárkokból, amelyeket már '44 őszén megástak a város keleti határában, a téglagyártól a Gyimóti út felé vezető úton lévő Hódoska vendéglőig, amelynek falai közt százhárom évvel azelőtt Petőfi Sándor az első nyomtatásban megjelent versét, *A borzót* írta.

Makray Ferenc, a legelső önálló ejtőernyős alakulatba önként jelentkező bátor katona, aki az erdélyi bevonulásban mint ejtőernyős tiszt vett részt, 1944-ben pedig a székely határvédelmi zászlóalj parancsnoka lett, és a szászrégeni hídfőnél súlyos sérülést szenvedett, akár Szóllósy Sándor, szintén szembekerült a nyilasokkal, akik a lábadozókat is eskütételre kötelezték. A huszonkilenc éves vitéz e

kötelezettség elől családjával együtt elmenekült a fővárosból. Heteken keresztül tartó rejtőzködés után, '45 januárjában érkezett Pápara, ahol a város védelmével megbízott 2. ejtőernyős zászlóaljnak lett a parancsnoka. Nem sokkal ezután egy német ezredesnek, Pápa katonai parancsnokának az utasítására nagyszabású (?) hadgyakorlatot kellett tartaniuk, így akartak megbizonyosodni róla, hogy a kiépített állásokban fel lehet-e tartóztatni pár napra a szovjet sereget. Amikor a szovjet csapatok Veszprémhez értek, március 18-án az 1941-es első és tragikus katonai bevetése után földi frontszolgálatra vezényelt pápa ejtőernyős-zászlóalj – ezer, állítólag korszerű fegyverzettel felszerelt, zömében gimnazista korú fiatal – kivonult a védvonalhoz. Ott vészelték át a szovjet bombázók két légitámadását március 22-én éjjel és 24-én, vasárnap kora délután. Az elsőnek százhusz polgári áldozata volt, a másikkal –állítólag – negyven. Köztük tizenkét anya a kisgyermekével. Ezen a napon két gépesített szovjet alakulat birtokba vette a Pápa déli határa közelében fekvő falut, Tapolcafőt. Elsőként a református papot lőtték agyon. Ezek után a várost dél felől védeni készülő német alakulatok még a sötétedés beállta előtt elmenekültek Pápáról, a rohamtávolságra lévő szovjetek idegen érdekek szerinti feltartóztatását a magyar katonáktól várták.

Makray százados azonban a felesleges lőszerkezeteknek a védállás előtti felhalmozására és felrobbantására, valamint a lövészárók kiürítésére adott parancsot. Emberei a robbantások tűzfala mögött, az Esterházyak angolparkjának, a Várkertnek a fáinak között észrevétlenül tudtak elvonulni. A szovjetek persze a tűztenger láttán lefűjték az általános támadást, és előreküldött járőreikkel próbálták tisztázni, mi történt.

Mi történt? Pápa megmenekült. Megmentették. A két leleményes és bátor férfinak senki nem mondott érte köszönetet. Makray Ferenc a szovjetek hadifoglya lett, Szöllősy Sándort internálták, majd kényszernyugdíjazták, proskribálták, megbélygezték. Mindkettejüket szántszándékkal feledtették.

Lehet, hogy sikertelenül ?

Megjegyzés: A fenti írás azért került közlésre a Böröczky családok honlapján, mert a történet egyik főszereplője, Dr. Szöllősy Sándor, Pápa város egykori legendás polgármestere felesége Böröczky Gizella volt, a pápai Böröczky domb névadója, Böröczky Géza lánya, és ezzel Szöllősy Sándor is részévé vált a Böröczky család hosszú és fordulatos történetének.

